

מערך 4: הציונות שלי - חוברת עבודה

"אם תרצו אין זו אגדה" בנימין זאב הרצל

חלק 1: מהי ציונות?

ציונות היא התנועה היהודית הלאומית בעת החדשה, הדוגלת בשיבת העם לציון, אל מולדתו ההיסטורית ארץ ישראל ובהקמת מדינה יהודית חופשית ועצמאית, וחידוש חייו הרוחניים, התרבותיים, המדיניים והכלכליים של עם ישראל.
(מתוך הלכסיקון הציוני מאת אפרים ומנחם תלמי, ספריית מעריב, 1982):

האם המושג "ציונות" השתנה או התחלף מאז שהתנועה הציונית נוסדה? מדוע?

האם ההגדרה הניתנת לציונות מעודכנת בעיניכם?

מה יש לעשות בתחום
הציונות בימינו?

האם אתם מגדירים את
עצמכם כציוניים?
במה זה מתבטא?

איך עושים ציונות?

כתבו בקצרה:

- מדוע אומר המחבר בשיר "זה אולי לא הגיוני", כשהוא מתייחס להיותו ציוני?

- מה המניע הגורם לאדם לפעול ולעשות מעשה "ציוני"? למה זה חשוב?

- האם יכול להיות שמעשה הנחשב ציוני בעיני אחד מאיתנו איננו ציוני בעיני האחר? תנו דוגמה למעשה כזה

ציונות בלי מרכאות / דן אלמגור

כך חלפו השנים ואותה התנועה לא שקטה ולא נחה אפילו שעה וכל מה שעשתה כבר נחקק ונרשם בדברי תולדותיו של העם! והיום כששמים מסביב מרכאות מבטה העיקש שוב פונה לבאות היא אומרת לעם: "החלום עוד לא תם יש ויש פה עוד מה לעשות".

ולכן, לכן אני גם היום עוד ציוני זה אולי לא הגיוני...

בחדרו הקטן במלון הישן ישב גבר צעיר שחור שיער וזקן ישב וכתב רעיון מטורף מדינת היהודים קום תקום הוא ידע לחלום ולהלהיב אנשים אך ידע שצריך כל חלום להגשים ולכן הוא כינס את עמו לקונגרס ודיבר עליהם ציונות.

הוא אמר להם: "אני, תסלחו לי, ציוני זה אולי לא הגיוני, אבל זה מה שאני".

והם באו כולם לאותו הקונגרס והקשיבו לאיש הנלהב, התוסס האומר: "די לחלום! כי הגיע היום לעשות מעשים של ממש". כך נולדה לה לפתע תנועה חדשה שדיברה ועשתה ציונות בלי בושה והעם הנדהם התבונן בה נרגש וזקף את ראשו מחדש.

חלק 2: שתי נקודות מבט.

מיהו ציוני

מאת יולי חרומצ'נקו "הארץ" 4.5.2003

מלאו את הטבלה: ציינו שני נימוקים "ציוניים" לבניית חוות בודדים בנגב ושני מניעים "ציוניים" להימנעות מבניית החוות:

כדאי לבנות חוות בודדים בנגב! זה עוזר לציונות כי...	צריך להימנע מבניית חוות בודדים בנגב. זה פוגע בציונות כי...

חלוקתי ותכנון שוויוני - שגם מבטאים, בעיני אחרים, ראיית עולם סופר רדיקלית...

"זה לעשות דבר יפה במדבר", מתמוגג יענק'לה מוסקוביץ', מי שמוגדר האבא של התכנית, "ציונות 2003 זה להגשים את החלום של בן-גוריון וליישב את הנגב..."

"ציונות 2003 זה התיישבות יהודית בנגב ובגליל..." "היום תנועות הירוקים ... חושבים שהתיישבות יהודית צריכה להיות רק בין גדרה לחדרה, אבל לא ראיתי אותם עושים משהו נגד ההשתלטות הבדווית על השטחים הפתוחים. הם שייכים לשמאל האליטיסטי, שמעדיף לשבת בשינקין ורוצה שישאירו לו את הנגב ריק בשביל הטיולים של סוף השבוע."

מנכ"ל החברה להגנת הטבע, מיקי ליפשיץ, מתרגז: "ציונות 2003 בשבילי זה לחיות במדינה שמקיימת חיים ברמה מוסרית ורמה גבוהה של איכות חיים למען הדורות הבאים. אם נפעל לפי השיטות של ריפמן, ספק אם מישהו ירצה לחיות פה בשנים הבאות."

עתירה שהגישה החודש החברה להגנת הטבע נגד חוות הבודדים בנגב היא שיאו של עימות אידיאולוגי, ששני הצדדים הנצים בו מתעקשים להגדיר מחדש, כל אחד בדרכו, את הציונות...

30 הדונם של כרמי עבדת הם רק חלק מכ-1,500 דונם שניטש עליהם מאבק סוער עם החברה להגנת הטבע, אשר הגישה לאחרונה עתירה מינהלית לבית המשפט המחוזי בבאר שבע. בעתירה מתבקש בית המשפט להורות למוסדות המדינה ולרשות המקומית להרוס את עשר חוות הבודדים שכבר עומדות לאורך הכביש ולמנוע את הקמתן של 20 חוות חדשות, בטענה שהן פוגעות בשטחים הפתוחים שבנגב. העתירה הצליחה להרגיז, או להפחיד, את המתיישבים עד כדי כך שהחליטו, בעידודו של ראש המועצה האזורית רמת נגב, שמואל ריפמן, לצאת במסע ציבורי נגד החברה, במסר "החברה להגנת הטבע אנטי-ציונית". המתיישבים אינם בוחלים באמצעים כמו פנייה לשרת החינוך בדרישה להפסיק את המימון שנותן המשרד לחברה...

בצד אחד עומדות ההתיישבות, הפרחת השממה וההיאחזות בקרקע - שגם כרוכות, בעיני אחדים, בגזענות, בריונות תכנונית ופריעת חוק. מולן ניצבים שמירת הטבע והנוף, צדק

חלק 3: מהי ציונות

קראו את הקטעים והשיבו על השאלות.
הגדירו את הציונות של כל אחד מהדוברים.

קטע 1:

איתן כבל

(מתוך נאום בכנסת, 27/4/2010)

באתר הסוכנות היהודית ציונות מוגדרת כתנועה לשיבת ציון בעת החדשה, הקוראת לעלייתם של היהודים לארץ ישראל וכינון מדינה יהודית עצמאית. אך מהי ציונות באמת? מהי משמעותו של המושג? בעיניי, ציוני הוא לאו דווקא רק אותו אחד שעשה עלייה - למרות שמדובר באחת ממטרותיה של התנועה. ציוני הוא גם לא גואל האדמות - כי תודה לאל, יש לנו כבר מדינה ריבונית ולא צריך לקנות אותן מאדוני הארץ. ציוני בעיניי הוא לא זה שמשלם מיסים כי את זה כולנו חייבים לעשות על פי חוק. ציוני בעיניי הוא זה העושה כל שלאל ידו לביצורה של מדינת ישראל כבית לאומי לעם היהודי, בית שדואג לדייריו ומטפח אותם, בית שמכבד ודואג גם לדייריו שאינם יהודים, בית שכל תכליתו היא דאגה לתושביו. ציונות, חבריי חברי הכנסת, אינה תלוית דת, גזע או מין - ציונות היא אהבה. ציוני הוא זה שרוצה שמדינת ישראל תישאר מדינה יהודית ודמוקרטית, וגם זה שמקבל את זה שהוא מיעוט ומכבד את הרוב....

• על פי איתן כבל, האם ישנה ציונות גם מחוץ למדינת ישראל?

• מה מבסס את מדינת ישראל על פי דבריו?

• האם הציונות של איתן כבל קשורה ליהדות או שהיא בלתי תלויה?

הציונות של איתן כבל היא

• מתי והיכן מסתיימת הציונות על פי א.ב. יהושע?

• על פי תפיסתו של א.ב. יהושע האם יש הבדל בין ישובי חומה ומגדל ובין חוות הבודדים בנגב? אם כן, מהו?

• האם אפשרי על פי א.ב. יהושע מעשה ציוני מחוץ לגבולות מדינת ישראל?

הציונות של א.ב. יהושע היא

קטע 2:

א.ב. יהושע

(מתוך "ציונות אינה אידאולוגיה", הארץ, 26.11.2010)

אל לנו להפוך את המושג (ציונות) למין רוטב ששופכים על כל מאכל, אם כדי לשפר לכאורה את טעמו או לחלופין להמאיס אותו... לאחר שמדינת היהודים, היא מדינת ישראל, הוקמה בפועל, המובן היחיד של הציונות שנותר פעיל הוא עקרון חוק השבות. הווה אומר, מלבד היות מדינת ישראל נשלטת ומנוהלת על ידי כל האזרחים בעלי תעודת זהות ישראלית, באמצעות בית המחוקקים שלה, היא עדיין פתוחה לכל יהודי שירצה להתאזרח בה....

ציונות אינה מושג האמור לבוא במקום פטריוטיות או חלוציות. פטריוטיות היא פטריוטיות, וחלוציות היא חלוציות. קצין החותם על הארכת שירותו הצבאי או מי שמתיישב בנגב אינם ציונים יותר מבעל מכולת בתל אביב, אלא חלוצים יותר או פטריוטים יותר ממנו, בהתאם למובנים שניתנו למושגים אלה.

ציונות היא מושג היקר לנו, ולכן חשוב שימצא את ביטויו רק במקומו הנכון, והוא: בהבדל בינינו לבין יהודי התפוצות או הגולה. לכן השימוש האינפלציוני והמיותר גם מטשטש את הוויכוח המוסרי בין היהודים שהחליטו להיות אחראים, לטוב או לרע, לכל מרכיבי חייהם בטריטוריה מוגדרת ותחת שלטון עצמי, לבין אלה החיים בתוך רקמתם של עמים אחרים ומקיימים את זהותם היהודית באופן חלקי דרך לימוד, טקסים דתיים ופעולות קהילתיות מוגבלות.

הסבר לטקסט

בתחילת הופעתו של עם ישראל על מפת ההיסטוריה, הגדיר אלוקים לאבי האומה, אברהם העברי, את מטרת הקמת עמו - "ישמור את דרך ה' לעשות צדקה ומשפט". (בראשית י"ח, י"ט)
המטרה היא לקדם את האנושות כחלק מהרצון האלוקי לתיקון העולם.

לשם כך, יש לבנות חברת מופת שתציג מודל להתנהלות ציבורית מוסרית, המממשת אידיאל של חיים ערכיים וצדק חברתי על פי מה שהרב קוק מכנה "האידיאה האלוקית המוחלטת". רק התנהלות ציבורית שכזו יכולה להיות מודל רלוונטי לאנושות כולה. כלומר, היהדות אינה יכולה להסתפק במודל מוסרי להתנהלות הפרט אלא שואפת להקים **חברה** מוסרית.

זו, אם כן, צריכה להיות מטרת הציונות לפי הרב קוק. לעם ישראל אין די בעצם שמירת קיומו הפיזי ולא במציאת מקום גיאוגרפי שבו הוא יוכל להיות בטוח ובר הגנה. מטרת הציונות היא חתירה בלתי פוסקת להקמת חברת מופת ציבורית מוסרית וערכית.

קטע 3:

הרב קוק

מהלך האידיאות, פרק ב'

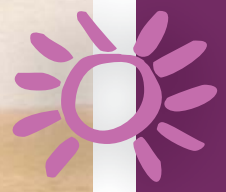
בראשית מטעו (נטיעתו) של העם הזה, אשר ידע לקרוא בשם הרעיון האלהי הברור והטהור בעת השלטון הכביר של האליליות בטומאתה פראותה, נתגלתה השאיפה להקים צבור אנושי גדול אשר "ישמור את דרך ה' לעשות צדקה ומשפט".

זוהי השאיפה, שבאה מכח ההכרה הברורה והעזה והתביעה המוסרית הכוללת והרמה, להוציא את האנושיות מתחת סבל נורא של צרות רוחניות וחמריות ולהביאנה לחיי חופש מלאי הוד ועדן, באור האידיאה האלהית, ולהצליח בזה את כל האדם כלו.

למלואה של שאיפה זו צריך דוקא, שצבור זה יהיה בעל מדינה פוליטית וסוציאלית וכסא ממלכה לאומית, ברום התרבות האנושית, "עם חכם ונבון וגוי גדול", והאידיאה האלהית המוחלטת מושלת שמה ומחיה את העם ואת הארץ במאור חייה.

למען דעת, שלא רק יחידים חכמים מצוינים, חסידים ונזירים ואנשי קדש, חיים באור האידיאה האלהית,

כי גם עמים שלמים, מתוקנים ומשוכללים בכל תיקוני התרבות והישוב המדיני; עמים שלמים, הכוללים בתוכם את כל השדרות האנושיות השונות, מן רום האינטליגנציה האמנותית, הפרושית, המשכלת והקדושה, עד המערכות הרחבות, הסוציאליות, הפוליטיות והאקנומיות (=כלכליות), ועד הפרולטריון (=השכבות העממיות) לכל פלגותיו, אפילו היותר נמוך ומגושם. "

• מהי השאיפה של עם ישראל על פי הרב קוק?

• האם הקמת מסגרת לאומית מצביעה על תהליך הסתגרות/התבדלות מהסביבה האוניברסאלית/מעמי העולם או להיפך - על תהליך של השתייכות והתקרבות לעמי העולם?

• מדוע שאיפה זו איננה יכולה להתממש על ידי "יחידים חכמים מצוינים חסידים ונזירים ואנשי קודש"?

• על פי תפיסת הרב קוק, מה הן המשימות המרכזיות היום, המבטאות את מימוש האידאל הציוני?

הציונות של הרב קוק היא

• מה הם שני הרבדים של הציונות החדשה על פי רונן שובל?

• האם הציונות שהוא מציג פונה פנימה, אל תוך העם היהודי או החוצה כלפי העולם?

הציונות של רונן שובל היא

קטע 4:

רונן שובל

**(מתוך הספר "אם תרצו - כוכב ישראל, מניפסט
לציונות המתחדשת")**

"מסה זו מבקשת לטעון כי משמעותה של הציונות נושאת בחובה כיום שני רבדים. ברובד הראשון יש לקבוע כי משמעותה של הציונות היא האמונה בצדקת דרכו של העם היהודי, בחשיבות רעיון ריבונות העם היהודי על מדינתו ובזכותו של העם היהודי למדינה יהודית במולדתו ההיסטורית. כפועל יוצא מתובנות אלו מתגבשת ההכרה בדבר זכותה של המדינה לפעול על מנת להגן על עצמה, לקדם את עצמה ולשמור על האינטרסים שלה. פגיעה באינטרסים הללו משמעותה פגיעה בציונות."

הדוברים השונים מייחסים לציונות משמעויות שונות:

איתן כבל טוען, שהציונות אינה נגמרת בהקמת המדינה, אלא כוללת את ביסוסה כבית לעם ישראל - המעשה הציוני מבסס את הקיום הפיזי ואת המסגרת הארגונית של המדינה.

א.ב. יהושע טוען, שהציונות הסתיימה במעשה הקמת המדינה הציונית ובישיבה בה. על פי תפיסה זו הקמת יישוב בנגב, למשל, היא מעשה פטריוטי אבל לא "ציוני".

רון שובל רואה את הציונות כפעולה תודעתית ולא דווקא מעשית. לדבריו, הציונות אינה מתמצה בבניית החברה היהודית במדינת ישראל, אלא כוללת גם את חיזוק האמונה בצדקת הדרך, שכנוע פומבי והגנה על תדמיתה ורוחה של המדינה.

על פי תפיסתו של **הרב קוק**, הקמת המדינה אינה סיום התהליך, אלא שלב בדרך ליצירת חברת מופת על פי המודל היהודי ודוגמה לעמי העולם. לפי תפיסה זו יש חשיבות רבה לאופן ההתנהלות המוסרית והתרבותית של החברה בישראל.

חלק 4: ציוני / לא ציוני

משימה: מיינו את המעשים שברשימה. כתבו ליד כל אחד מהם האם הוא ציוני או לא ציוני לדעתכם ומה הנימוק להחלטה.

מעשה	ציוני / לא ציוני	נימוק להחלטה
עבודה בחברת היי-טק		
לימודים לדוקטורט באוניברסיטה העברית		
התיישבות בחוות בודדים בנגב		
הקמת יישוב קהילתי חדש באזור השרון		
שנת שירות בעירת פיתוח		
עבודה בפרסום		
עיסוק בספורט תחרותי		
נסיעה לטיול ארוך בחו"ל אחרי הצבא		
לימודי רפואה		
עבודה בהוראה		
השתתפות ביום הניקיון		
התנדבות במרכז קליטה		
תרומה לעמותה לנזקקים		
ריצה בבחירות לראשות מועצה מקומית		
נסיעה לפוסט-דוקטורט בחו"ל		
שירות צבאי משמעותי		
השתתפות במצעד החיים		
ייצוג ישראל באולימפיאדה		

סיפור ההתיישבות בגוש קטיף מציג את אחת מהתשובות האפשריות לשאלה: "איך עושים ציונות".

צפו בכרזות או במצגת גוש קטיף וענו על השאלות:

• מהם המאפיינים ה"ציוניים" בסיפור (אם יש כאלה) בעיניכם?

• מה הייתם עושים במקרה שבו מעשה שלכם, שנראה ציוני בעבר, הפך לפתע ללא ציוני ולא לגיטימי בעיני הסביבה?

חלק 5:

הגרעין הציוני

לציונות יש ביטויים רבים ושונים וכל אחד יכול לתפוס את המושג ואת הגשמתו באופן שונה. האם ניתן להגדיר מכנה משותף לכל המעשים הציוניים? האם יש "גרעין" ציוני החוזר בכל המעשים המשתנים והמתחלפים? מהו הגרעין הזה?

אליהו אוזן - תושב נצרים לשעבר, היום גר בבני נצרים

בחולות חלוצה

"אנחנו יישוב שהיינו כל הזמן במשימה. אנחנו חיים כאנשים במשימה ואני ממשיך להיות ממוקד במשימה. ניסיתי לעשות משימה אחת, שאני מאמין שהיא הייתה נכונה ואמיתית. עם ישראל לא רצה אותה בשלב הזה, לא עכשיו, אולי בעוד כמה דורות. אז אני הולך למשימה אחרת ואני מקווה מאוד שעם ישראל ירצה אותה".

מצוות יישוב ארץ ישראל (מתוך וויקיפדיה):

מצוות יישוב ארץ ישראל מתקיימת על ידי כיבוש הארץ ושמירת הריבונות עליה. ובלשון הרמב"ן המצווה לכבוש את הארץ "ולא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות או לשממה". מצוות יישוב הארץ מתקיימת בצורתה המלאה והנכונה רק כאשר יש ריבונות יהודית על הקרקע. כל מעשה המ' חזק את הבעלות היהודית על הארץ נחשב כחלק ממצוות יישוב ארץ ישראל. מעשים אלה כוללים בניית בתים, נטי' עת עצים, פיתוח כלכלי של הארץ, ועוד.

צורית ירחי - תושבת נצרים לשעבר,

היום גרה בבני נצרים בחולות חלוצה

"לא חיפשנו שממה, אבל אנחנו הולכים לאן שצריך אותנו... אנחנו שכנים של הרב מן, והרב מן חיזק אותנו ואמר שבהלכות יישוב ארץ ישראל כתוב: 'שלא נעזבנה ביד אומה מן האומות או לשממה'. כשהיינו בנצרים העיסוק שלנו היה 'שלא נעזבנה ביד אומה מן האומות...' ועכשיו, העיסוק שלנו ביישוב הארץ הוא 'או לשממה'. המטרה שלנו היא להפריח את השממה. וזה כייף להיות הממשיכים של בן-גוריון וליישב את הנגב".

- האם המתיישבים תופסים את עצמם כ"ציוניים"?
- על אילו ערכים מתבססת "הציונות שלהם"?
- האם אתם מזדהים עם תפיסתם?

הציונות שלי היא:

Handwriting practice lines for the first section, consisting of seven horizontal lines.

המעשה הציוני שלי:

Handwriting practice lines for the second section, consisting of seven horizontal lines.

